

1958 жилийн майн 5-д научн коммунизмин ул делдэч, кодлмшч ассин туурген вождь болн багш рл Маркс төрдж гарад 140 жил лсна бониг нарт делкэн күүч-көлс-р темдгдлжана. Маркс 1818 жил манек Трире балгэснд төрдж гар-н. Багь наснаш авч эн икэр ум-д, олт-амтна зовлиг-түрмшгн скар тоолад, күүч-көлсчрнн сулд-рин болн хувин төлэ гүджрмг олдач, революционер болх тоолвр гадж авсн бээсмн.

Хорхи наста бийн эн Рейнск эетиг толгалсмн. Тер газет йос-ин дурдан гатад баасн үүлиг зөрм-ир илдкэд баасн учрар, правитель-гв тер газетиг гаргэдгнн уурул-чн. Тийгхлэн Маркс Франц одад, эрэннь революционн, демократическ эолвран улм нег мөсдлж барт бар-дж гаргэдг болсмн.

Тогалнь баах баадлиг оньгэдж гиндлэд, кодлмшчрнн кружок-ин хургудт орлцад, күүч-көлсчрнн үүцднн сулдхкин төлэ хаадудиг, юмешикүдиг хольвлсн багь, цуг аячудин стройиг уга кедж күүчх зертгэг, нигдж хольврлг келггиг цө-икн революционермүд күүч күүч кедж гадшог, зугл кодлмшч класс кевтан тегдхлэ тегэд оч чидл күүч болхиг кедсмн. Маркс амтин түрүн болдж капитализмин утх-үндснн медад, пролетариатин тууджлгч даалгвирг илдкэж секэд, кодлмшчрнн эврэннь зерглэггэн болн бүрдэмдэн батру-лггэна хаалгэд түрүн болдж орулдж валсмн. Эврэннь иньг болн нөкд Фри-дрих Энгельстэ хамдан эн ухан-тоол-вран Маркс, 1847 жилин чилг-чэр — 1848 жилин эклэчр бичсн туурген «Коммунистическ партин манифестдэн» келсн бээсмн.

Научн коммунизмин тер програм-мн документд амтна социальн баадл-джиргэлин туст болв чигн, диалек-тикин туст болв чигн шин медрл, шин хагьцг уга материализм авртэ ил, тодрха кевэр заадж келгдсмн. Энн тегэд, лавта классовый ноол-дана делгрлтин теорийн амтин өр-гн, цуг халхинь дасдж меден гүн ном болдж гарад, шин коммунисти-ческ обществнн үүдэггэч болч — пролетариатин нарт делкэд тууджлгч революционн нилчиг лавта илдкэж медүлсмн. «Коммунистическ партин манифестин» товчлгч: «Цуг орн-нут-гудин пролетармуд, негдхлэгтн!» — гисн залгтсн дуудврт пролетарск интернационализмин туурген авч-барч келгдсмн. Кодлмшчрнн кесг үй-үйдэн «Коммунистическ партин манифестас» эврэннь ноолдандан ухан-седклин күүч авчала, цааранднь чиг-н ава баанн.

Нүүрлгч кодлмшчрлэ хамдан Маркс коммунистрин Союз бүрдэ-смн — тернь тегэд негдгч коммуни-стическ нарт делкэн пролетарск ор-ганизац болдж тохрад, кодлмшч клас-син партин үүдлтин эки болдж гар-смн. Германьд, Франц болн Италыд, 1848—1849 жилмүдт баячудин ре-волюц болх цагт, Маркс «Новая рейн-ская газета» гидг дээч газетиг тол-галад, немш олт-амтиг болн Евро-пин олт-амтсиг цуцрлтан угагьар но-лданур дуудад, хаадудин, ноюдунн юлн помещикүдин даджрлгэна өмнөс-рөөр авч болсгь кесн кодлмшчирт юлн цуг революционн демократирт иргмдэж, сүрэ өгчэсмн.

Контрреволюц дийлчкн хөөн, Маркс Лондон ордж йовх зөвтэ болдж арв. Реакцин догшин кесг джилмү-ин туршарт Маркс ик түрмшгт бээ-н бийн, эврэннь ухан-тоолвран бат евар харсдж, цааранднь делгрүлдж, кодлмшч классин кергин төлэ церт-гэж бээсмн.

Амтин догшин реакцин джилмүд

давсн хөөн, английск пролетариатир эврэннь французск ах-дү болгч ул-стагьан хамдан, 1864 жил Лондонд, нарт делкэн-кодлмшчрнн товарище-ств гидж — 1-ч Интернационал ток-тхлэ, олт-зүсн орн-нутгудин кодлм-шч эгл олиг Интернационалин зерг-лэнд хамцулхд Маркс аргь-чидлэн цугтнн өгэд, нүүрлгч пролетариатир научн социализмин туг дор нинцдэж, кодлмшчрнн хамцлтин туурген сер-лэр дүүрч, пролетарск парть үүдхд, улинь делдхиг Маркс күүсн бээсмн.

1871 жил Парижск Комму токтасн французск кодлмшчрнн героическ бослгьиг Маркс ик гидг байртагьар йорэггэд туудж түрүн болдж үүднн пролетарск революц дөнъ болхд цуг орн-нутгудин кодлмшчрнн орцулхар ик гүджрлгт кесмн.

Коммуни дийлгдг болв чигн, терү-нэ тэрсн эки, 1-ч Интернационалин үүлдвр эврэннь сан ашан өгв. Олт-зү-сн орн-нутгудар социалистическ партьс гарад, теднэ гардврт профсо-юзмуд үүдхлэв. Теднэ түрүн ишкдд Маркс килмдэнн өгч гардджасмн. Кодлмшч классин сулдхврин төлэ ноолдгэнн Маркс эврэннь сүл өдр күртлэн кеджэсмн.

Маркс 1883 жилин мартин 14-д Лондонд өнгөрд, теднэн оршагдсмн.

Маркс обществнн делгрлтин шин зака секдэж илдкэсмн. Маркс туурген номт бээсмн. Болв номиг эн револю-ционн чидл, ноолдана зер-зев гидж тоолдг бээсмн.

Марксизм гисн — гүн ном: филосо-фд, политическ экономд, социализмин теорийд кедсн гүн гидг революц болдж гарсмн. Маркс кесг зун айта гидг произведение бичсмн. Тедн цугьар гүн гидг ухага, революционн омгта произведение. Марксин бич-нас амтин ах гисн «Капитал». Маркс-ин экономическ ном, обществнн цуг-тнн хүүврэх йевалтэ пролетариатин ре-волюционн нилчин туск ашлвр гүүнд токтадэж бичгдсмн.

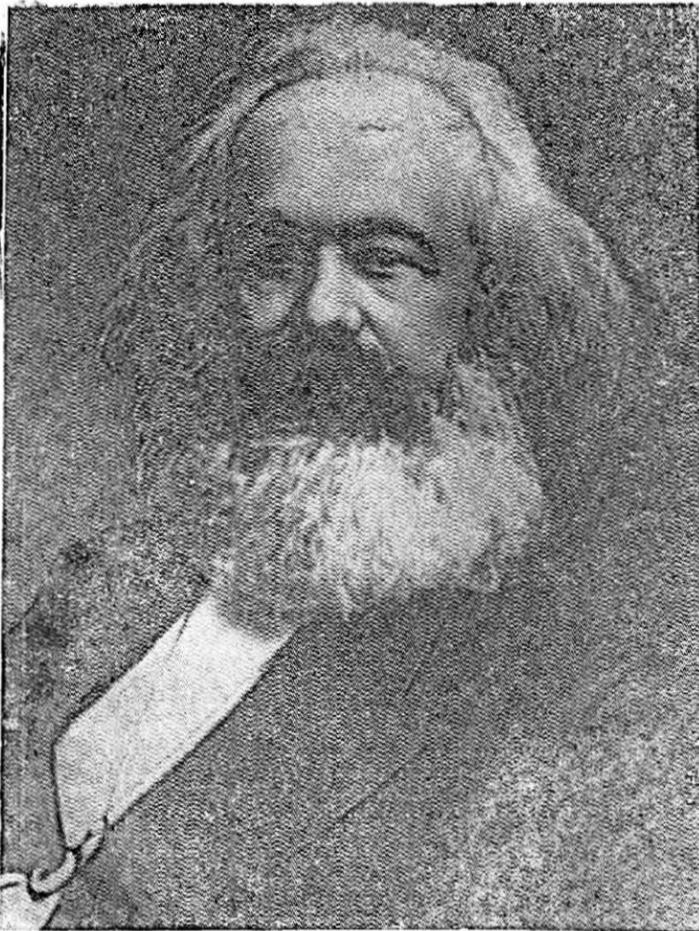
Нег цагт производителн чидлин делгрлгд ик йовуд өгсн капиталисти-ческ кец, эврэн бийн дотр-дундин сөрлггэстэ болсн учрарн, общест-венн цааранд делгрлгд харшлад, кес-сэй күүч-көлсчрнн даджрулггнур, түрлггнур алдг уга авч ирхиг Маркс лавта кевэр заадж медүлсмн. капита-лизм лавта күүрхиг, энүнэ үүдэдэж гаргэсн пролетариатинн класс, тер даджрлггэна йосиг лавта хамхлад, социализм тосхкиг Маркс номин гүн ухагьар медүлдж иткүлсмн.

Социализмүр орхин эрд кодлмшч класс революц кеггэд, эврэннь гар-тан йосиг авад, эврэннь ноилцан токтагьад, производствнн средствиг олна зөөр кедж хүүврэх зөвтэ гидж Маркс дуудвр кесмн.

Обществнн делгрлтин диг-дарана зака секэд, терүгэрн түшг кедж Маркс, кодлмшч класс токтадэж, цааранднь чигн токтах зөвтэ — иргч коммунистическ обществнн гол онь-сиг Маркс научн кевэр урдасн ил-дкэж, заадж, коммунизмин түрүн дев-снй болгч — социализмэс ком-мунизмүр орлгэна хаалгэинь зурдж темдглен болдж. Кодлмшч класс крестьянств хойр-рин нинцлтин туск номин үндс дел-дэд Маркс, күүч-көлсч крестьян улсд тер нинцлгт юни төлэ кергтэг, про-летарск гардвр теднэ юни төлэ кер-гтэг, ягдэж тедн социализмүр ордж чадх аргьтаг заадж медүлсмн.

Даджрлггэд баах келн-амтснн олт сай улс эврэннь сулдхврин төлэ кегч джисгэ кодлмшч класс дөнъхин тус-к төриг Маркс тэвсн болдж.

Марксин туурген ик ачнь — проле-тариатин нүүрлгч отряд болгч — про-летариатин политическ парть токтах кергтэн туск сургьмдэжн мөн. Ком-

мунизмүр юни төлэ поолдэж йовхан аньгин өмнөн үздэж, гүүнэр медхэ-нэ юньгад гихлэ, эдн научн комму-низмин туск гүн номар агегдсн улс. Эдн кодлмшч классэс өөрхи күүцлг зөрмг кевэр харсдж, сээгэинь хээнэ, терүилэри хамдан, «эндрк өдрин джис-санд тедн джисэнэ хөөд иргчинь хар-сна» гидж Маркс Энгельс хойр «Ком-мунистическ партин манифестдэн» герчлсн бээсмн.

Социализмин төлэ кегч ноолдандан пролетариатин парть гарлвр кех зөв-тэ стратегин болн тактикин гол үнд-сиг Маркс темдгдэж заасмн.

Дийлвран гартан авхин төлэ цуг орн-нутгудин болн келн-амтснн код-лмшчрнн хамцлг кодлх зөвтэг Маркс медж, дээч пролетарск интернаци-онализмин, кодлмшч улсин цугтанн батар нинцлтин тугиг цуг делкэ деер өбдэн өргснн.

Марксизм гисн — пролетариатин ухан-тоолвр, капиталистическ мухлал-лггэна өмнөс кегч пролетариатин но-олдана санан-седклин селмн.

Эврэннь наснинн туршарт Маркс кодлмшчрлэ бат залгьдарт бээ-смн. Эн кодлмшчрнн сургьгад, тедн доклад умшдэж өгэд, теднэ төлэ га-зетд бичэд, кодлмшчрнн джисэнэ үүлдэчрлэ бичг авлцад, кодлмшч-рин хургуд, митингс деер босдж үг келэд, демонстрацет орлцг бээсмн. Кодлмшчрнн терүг эврэннь вождэн, төрскн эврэ энькүр күүн гидж иткэд, эврэннь ухагьан, тоолвран, күүлэн терүнд ирдэж келэд, кемрдэнн хорд энүг ховлад шууга татсн саамд, Мар-ксиг ицгтэ кевэр харсдж бээсмн.

XIX-ч зун джилд нарт делкэн код-лмшчрнн болн социалистическ джис-сэнэ ухан-номин толгьачнь Маркс бээсиг энүнэ хортдин бийн аргь уга иткүлхэх зөвтэ болдж гарсмн.

«Күүн-амтни туудж революционн пункт» үүдхиг Маркс күүсдэж, тер үүдлгиг хурдулхин төлэ эврэннь наснанн туршарт цуцрлтан угагьар кодлж йовсмн. Болв тер үүдлт эхлч цаг күртл эн амд баах хүүв уга сандж. Болв энүнэ цуг тоолврнн, энүнэ теор-етическ болн ил кегч үүлдврнн — ганцхи күүсүр — кодлмшч класс дийлвр бэрхүр залгдла.

Империализмин цагин эргид клас-совый баар бэрлэнэ болн авртэ ик хольврлгтэ — Марксин ном негиг йилгьгч тууджлгч шүүврлэ харгьгад,

ицгтэ үнэн үзүлдж медүлв. Обществ-нн делгрлгт цугьар «Марксинэр» йо-вад, терүнэ урдасн медрж заасар кегдв.

Маркс эврэннь номан кезэд чигн солгдшго, куц төсгэгэд токтачкн сургьмдэж гидж сандго билэ. Эврэннь номин үндс токтачкад, эн түүгэн цуцрлтан угагьар цааранднь ясрул-ад, шин положенсэр байджагьгад, медрлин болн обществнн баадл-джиргэлин улм-улм шин халхд түүг-эн тархагьгад йовдг билэ. Коммуни-змин туск номиг цааранднь улм гүүд-кэд, делгрүлхиг эврэннь нөкдиртэн тер заадж бээсмн.

Марксин туурген нөкд — Фридрих Энгельс мөнхк нөөрсн өдрмүдт, багь наста пролетарск революционер, орс улсин алдр үрн — Владимир Ильич Ленин дун Хрәсэд күүнхив. Кодл-мшч классин дийлврнн заагч ганцхи чик социалистическ теорий болгч — Марксин революционн теорийн нег мөсдлж чик гидж дөнънджэхэн герч-лэж келхларн, Ленин, — тер теорийг хадгьлэж олзлхларн Марксин теор-ийнн гол авч-барцннь солл уга, олт-зүсн орн-нутгнн өвар-цлэ ирлүлэж тер теорийг байджа-лж, шин учрсн барч-баадллэ ирлү-лэж делгрүлггн — марксизм күүн бол-гэна эрки төрнэ болджана гидж за-адж темдгснн.

Ленин эн зокалан алдгө бэрдэж, марксизм теорийг эрки чинртэ шин положенсэр байджагьгад, терүг делгрлтин шин девснэд күргдэж өргс-мн. Имперализм — гисн капитализ-мин делгрлтин аш, сүл девснэ бол-джихиг Ленин дигдэж заагьгад, со-циалистическ революционн туск теорий диглэж гаргьгад, эки авгтан социа-лизм онц ганцхи орн-нутгт чигн ди-илдэж чадхин туск туурген ашлвран гаргьгад, заадж иткүлсмн.

Советск йосн гисн — пролетари-атин диктатурин государственн янз болдж гарчакхиг Ленин секдэж илдкэд, кодлмшч класс крестьянства хамдан колониальн болн газадн үлмэд баах орн-нутгудин даджрулгдэж амтэлэ нинцхин туск номиг делгрүлэж, про-летариатин партин туск, энүнэ стра-тегин болн тактикин туск ном үүдэдэж гаргьв.

Ленинэ күүсэсн кодлмшин нилчэр марксизм теорий кодлмшч классин болн цуг күүч-көлсчрнн өмн ком-

мунизмүр йовгч хаалгэинь улм тодр-хагьар герлгкэж өгчэнэ.

Классовый ноолдана закон 1917 жилин октябрлэ Хрәсән кодлмшч классиг дийлврүр авч ирэд, мана ори-нутгт социализмин дийлвр учрав. Социализм ода кесг орн-нутгт дийлвр бэрв. Социализм ода — нарт делкэн систем болв. Мана цагин эргцин гол үүлдврнн — капитализмэс социализ-мүр орлгэн болдж гарв. Күүн-амтна гурвна кесн нег хүүвн шин обществ тосхлгэна өргн хаалгэд орв. Урв джисэн Марксин — Ленинэ хаалгэж йовдэж йовна.

Мөнхкин амрлүлгч марксизм-ле-нинск теорийэр агегдсн коммунисти-ческ болн кодлмшч партьс улм-улм шин дийлврмүд бэрэд йовцхана. Мар-ксин-Ленинэ номд хагьцг уга иткля-тэггэн хадгэли бээдэж, тедн эн номиг шин дамшлтар, шин теоретическ по-ложенсэр байджагьхана. КПСС-н XX-ч хургин шийдврмүд, социали-стическ орн-нутгудин коммунисти-ческ болн кодлмшч партьсин элчрин советснэ Деклараци, КПСС-н ЦК-н пленумсин шийдврмүд — эдн цугьар теоретическ эрки чинртэ документс болдж, марксизм-ленинизмин теорийд шин демн болцхав.

Коммунистар шин учрсн тоотиг чикдн ширтэж зөрмгэр хэлэггэ өмнөн учрсн ик төрмүдиг хагьлэж күүпэхд чик хаалгэ олдж чадцхана. Мана орн-нутгт делгрдэж кегдэж коммунизмин авртэ ик олт-амтна тос-хлгт селэдин болн балгэсдин кодлэч-ринг үнтэ дамшлтар байджана. Олт-амтна ик залгьлдата парть тер дам-шлтиг чадмг кевэр байджана. Маркс-изм гисн — кодлмшчрнн джисэнэ, коммунизмин төлэ ноолдана дамшлтиг хамцулдж диглггн болджана.

Мана парть тийгдэж ах-дү болгч, газадн орн-нутгудин партьсла хам-дан, марксизм-ленинск теорийг цуцрлтан угагьар уралан делгрүлдж йовна. Коммунизм шин дийлврмүд бэрхин, Марксин мөнхк ном шин күүлгэ күүцхин алдг уга лавта ицгн болджана.

Марксизм-ленинск партин гард-врт советск олт-амтн, коммунисти-ческ тосхлтин туурген үүдэгч төр күүцэджана.

Кодлмшч класс, колхозн крестьян-ств, интеллигенц эврэннь баатр кодл-мшэрн, эврэннь төрсн социалисти-ческ государственннн күүч-чидлиг өс-кэд, олт-амтна эдл-уушиг элвгдэжү-лэд, номин болн культурин шин ди-илврмүд күүцэд йовна. Советск олт-амтна санан-седклиг күүцэдэж Комму-нистическ парть болн Советск госу-дарств, олт-амтн бат-гөвкнүн баахиг харсдж гүдждэж ноолджана. Олт-амтна болн партин кегч эн ноолданд марксизм-ленинск теорийн баатр күүчн ил үзгднэ. Капиталин орн-нут-гудар коммунистическ болн кодлмшч партьс, даджрч классмудин гандг-лен сөрглгггнн саянар дийлэд, ре-формистринн үлмэггэс улм-улм олт күүч-көлсчрнн гетлгидэж авад, эврэннь зерглэггэн ревизионистрәс цеврлэд, марксизм-ленинизмин ицгтэ туг дор уралан йовдэж йовцхана.

Пролетариатин вождь болн багш Карл Маркс төрдэж гарсн өдр — цуг на-рт делкэд социализмин төлэ ноолдач-рин байрин сан өдр болджана. Маркс-изм-ленинизм туурген дийлвр бэрдэ-ж ах саамла эн кегдэжана.

Карл Марксин эклдэж гаргэсн ном — мана олт-амтна, социалисти-ческ орн-нутгудин олт-амтснн, цуг нарт делкэн кодлмшчрнн джисэнэ кедж — күүцэдэж йовх джиргьлэ тох-рдэж цецгдэжана.

К. СЕЛЕЗНЕВ.